

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ (อ.ค.ป.) เป็นโครงการที่กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการจัดการอบรมขึ้น โดยเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่นส่งครูหรือบุคลากรทางการศึกษามาทำการ^{อบรม} เพื่อเป็นการส่งเสริมวิทยฐานะและสมรรถภาพทางการศึกษา ได้เริ่มเปิดดำเนินการตามโครงการตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 ซึ่งเป็นช่วงต้นของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 จะกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

การที่กรมการฝึกหัดครูได้จัดทำโครงการนี้ขึ้น สืบเนื่องมาจากสภาพและปัญหาของสังคมที่มีอยู่เวลานั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการทั่วประเทศ ซึ่งมีจำนวนถึง 287,631 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีวุฒิปริญญาตรีประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษา (ป.กศ.) หรือเทียบเท่า 88,901 คน (30.90 %) และวุฒิปริญญาตรีประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) หรือเทียบเท่า 96,786 คน (33.64 %) (กรมการฝึกหัดครู, 2519 : 1) ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีวุฒิต่ำกว่าระดับปริญญาตรีเหล่านี้ มีกระจัดกระจายตามท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ และยังจะทวีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่โอกาสที่ครูและบุคลากรเหล่านี้จะเพิ่มสมรรถภาพและวิทยฐานะแก่ตัวเองมีน้อย เนื่องจากนโยบายของกรมการฝึกหัดครูในเวลานั้นมุ่งผลิตนักศึกษาครูภาคปรกติหรือครูใหม่เป็นส่วนใหญ่ ถึงแม้ว่าในระหว่างปี พ.ศ. 2521 ถึง พ.ศ. 2520 ทางกรมการฝึกหัดครูจะได้จัดการฝึกหัดครูภาคนอกเวลา (Twilight course) ขึ้นก็ตาม แต่โครงการนี้ก็ไม่สามารถสนองความต้องการของครูประจำการอย่างชัดเจน ครูที่ได้รับประโยชน์เป็นส่วนใหญ่ มักเป็นครูที่อยู่ในเมืองใกล้กับวิทยาลัยครู ส่วนครูที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกลมักจะมีปัญหา ทั้งปัญหาส่วนตัวและคุณภาพการสอนที่มีต่อนักเรียน (ประยูร ศรีประสาธน์, 2516 :

ด้วยเหตุนี้องค์การบริหารส่วนจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา เป็นต้นว่า กรุงเทพมหานคร แผนกศึกษาธิการจังหวัด เทศบาล การศึกษาเอกชน ได้เรียกร้องให้เปิดการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการขึ้นในวิทยาลัยครูทั่ว ๆ ไป (กรมการฝึกหัดครู, 2519 : 1) เพื่อเปิดโอกาสให้ครูได้รับการส่งเสริมวิทยฐานะ และสมรรถภาพทางการศึกษา

ในขณะนั้นอยู่ในช่วงของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 ที่มีนโยบายในการจัดฝึกหัดครู เน้นการเร่งรัดการอบรมครูประจำการและบุคลากรหลัก เพื่อลดปัญหาครูว่างงาน โดยเปิดโอกาสให้คนมีงานทำทางด้านการศึกษาอยู่แล้ว เข้ารับการอบรมเพิ่มเติมตามความต้องการของท้องถิ่น ดังนั้นกรมการฝึกหัดครูจึงได้จัดทำโครงการอบรมขึ้นเรียกว่า "โครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ (อ.ค.ป.) เพื่อส่งเสริมวิทยฐานะตามหลักสูตรสภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519" เริ่มเปิดดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 เป็นต้นมา โดยใช้รายวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรสภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519 เป็นรายวิชาสำหรับการอบรม และได้แก้ไขปรับปรุงโครงการอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2524 เรียกว่า "โครงการให้การศึกษาและฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ (อ.ค.ป.)" โดยใช้รายวิชาตามหลักสูตรเดิม

ในการดำเนินการฝึกอบรม ตั้งแต่เปิดดำเนินการจนถึงปีการศึกษา 2526 ได้มีบัณฑิตสำเร็จตามโครงการนี้ไปแล้วถึง 31,823 คน (รังสรรค์ ทิมพันธุ์พงษ์, 2526 : 41) ปัญหาที่ติดตามมากก็คือมีการกล่าวขาน วิพากษ์ วิจารณ์จากหลายฝ่าย ทั้งสื่อมวลชน ผู้ใช้ครู ตลอดจนผู้ควบคุมมาตรฐานการผลิตว่า โครงการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการมีลักษณะคล้ายกับการฝึกหัดครูภาคนอกเวลา (Twilight course) ที่วิทยาลัยครูเคยทำมาแล้ว เพียงแต่เปลี่ยนชื่อและวิธีดำเนินการเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ทวีป อภิลิทธิ์, 2523 : 271) ถ้าเป็นเช่นนั้นก็หมายความว่า การให้การอบรมที่ผ่านมามีปัญหาหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการทั่วไป การจัดการอบรมยังเป็นไปในลักษณะของการเพิ่มวิทยฐานะมากกว่าที่จะเป็นการเพิ่มพูนสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครู (บัญชา คูเจริญไพบูลย์, 2518 : 21) นอกจากนี้ยังพบว่า มีผู้บริหารต้นสังกัดของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้าอบรม เห็นว่าผลที่ได้รับจริง ๆ จากโครงการต่ำกว่าที่คาดไว้ (จำเนียร สุขหลายและนวลฉวี สุขหลาย, 2525 : 110)

จึงเห็นว่าปัญหาเหล่านี้มีผลกระทบโดยตรงต่อการศึกษาของชาติ เพราะครูและบุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้ ได้เข้ารับการอบรมตามโครงการฯ มากมายทั่วประเทศ

โครงการนี้นอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อครูและการศึกษาส่วนรวมแล้ว อาจเกิดโทษได้เช่นเดียวกัน ถ้าผู้ดำเนินการกระทำในสิ่งที่ผิดพลาดและไม่มีการแก้ไขคุณภาพของการศึกษาและคุณภาพของเยาวชนส่วนหนึ่ง ย่อมขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของครูประจำการที่เพิ่มขึ้น อีกประการหนึ่งมีบุคลากรมากขึ้นและมีแนวโน้มว่าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนั้นสถานการณ์ต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สิ่งเหล่านี้อาจมีผลกระทบต่อเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ตลอดจนวิธีดำเนินการในโครงการได้ ดังนั้นการประเมินโครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาครั้งนี้ จะนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่าจะทำให้มองเห็น จุดเด่น จุดด้อย ของโครงการ เพื่อจะได้นำไปประกอบการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขโครงการต่อไป

การประเมินโครงการครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการประเมิน เฉพาะวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง ซึ่งมีวิทยาลัยครูรวมกันถึง 6 แห่ง เป็นวิทยาลัยครูที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร อันเป็นเขตที่มีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งของรัฐบาลและเอกชนตั้งอยู่มาก ครูและบุคลากรต่างก็มีสิทธิที่จะเลือกศึกษา อบรม เพื่อเสริมวิทยฐานะได้หลายแห่ง แต่ครูและบุคลากรเป็นจำนวนมากก็เลือกที่จะเข้าศึกษาอบรมในวิทยาลัยครู จากสถิติของกองแผนงาน กรมการฝึกหัดครู พบว่าในปีการศึกษา 2526 มีผู้เข้ารับการอบรมในวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวงรวมกันถึง 7,579 คน (กองแผนงาน, 2526) และที่สำเร็จการอบรมไปแล้วเป็นจำนวนมาก ครูและบุคลากรเหล่านี้จะต้องกลับไปปฏิบัติงานในหน่วยงานเดิมของตัวเอง ผลในการจัดการศึกษาอบรมที่ผ่านมาจึงไม่ได้มีการศึกษาประเมินเฉพาะกลุ่มอย่างชัดเจนนัก จึงน่าจะทำการประเมิน เพื่อจะได้ทราบว่าผลการดำเนินการที่ผ่านมาเป็นอย่างไร และการดำเนินการที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีจุดบกพร่องอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการของวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายการศึกษาของการฝึกหัดครู
2. เพื่อศึกษาสภาพรวมของปัจจัยเบื้องต้นของโครงการอบรม ได้แก่ ผู้สอน ผู้เข้าอบรม และหลักสูตรที่ใช้อบรม

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรม ผู้สอน และบัณฑิต เกี่ยวกับการดำเนินการอบรม

4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต เกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตที่สำเร็จการอบรมไปแล้ว

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้คือ

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ เฉพาะในวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง 6 แห่ง ซึ่งประกอบด้วย วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา วิทยาลัยครูธนบุรี วิทยาลัยครูสวนสุนันทา วิทยาลัยครูสวนดุสิต วิทยาลัยครูจันทระเกษม และวิทยาลัยครูพระนคร

2. การวิจัยเพื่อประเมินโครงการครั้งนี้ไม่วิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและงบประมาณที่ใช้ในโครงการ

3. ตัวแปรที่ทำการศึกษา ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการประกอบด้วย

— ผู้เข้าอบรม

— บัณฑิต

— อาจารย์

— ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต

3.1.2 สถานภาพทางด้านอาชีพของผู้เข้าอบรมและบัณฑิต

— อาชีพครู

— อาชีพอื่นที่ไม่ใช่ครู

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการอบรมประกอบด้วย

— เนื้อหาที่เข้าอบรม

— ผู้สอนในโครงการ

— ผู้เข้าอบรม

(4) การบริการและสวัสดิการของวิทยาลัย

3.2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตที่สำเร็จการอบรม

ไปแล้ว

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

วิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง หมายถึง วิทยาลัยครูที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยวิทยาลัยครู 6 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา วิทยาลัยครูธนบุรี วิทยาลัยครูสวนสุนันทา วิทยาลัยครูสวนดุสิต วิทยาลัยครูจันทระเกษม และวิทยาลัยครูพระนคร

โครงการ อ.ค.ป. หมายถึง โครงการฝึกฝนอบรมของกรมการฝึกหัดครูแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาทั่วไป มีชื่อเต็มว่า "โครงการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ"

อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ของวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง

ผู้สอน หมายถึง อาจารย์ผู้สอนในโครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการของวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง

ผู้เข้าอบรม หมายถึง ครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการที่เข้าอบรมในวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง ระดับปริญญาตรี 2 ปี หลัง

ผู้บังคับบัญชา หมายถึง ผู้บังคับบัญชาด้านสังกัดของบัณฑิตที่สำเร็จการอบรมจากโครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการของวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง

บัณฑิต หมายถึง บัณฑิตที่สำเร็จการอบรมจากโครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการของวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยมีดังนี้คือ

1. ลักษณะของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัย ได้แก่ อาจารย์ที่สอนในโครงการ ผู้เข้าอบรมในโครงการปีการศึกษา 2528 บัณฑิตที่สำเร็จการอบรมในปีการศึกษา 2527 และผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตที่สำเร็จการอบรมในปีการศึกษา 2527 สำหรับกลุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ที่คัดเลือกเพื่อทำการศึกษา มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 512 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรหลายกลุ่มด้วยกัน ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการสัมภาษณ์ถึงสภาพ และปัญหาต่าง ๆ ของโครงการจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องและรวมทั้งได้นำเครื่องมืองานวิจัยที่ใกล้เคียงหลายฉบับมาปรับปรุงให้เหมาะสม โดยผ่านการตรวจสอบความแม่นยำตรงตามเนื้อหา จากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการฝึกหัดครู 5 ท่าน แบบสอบถามทั้งหมดเป็นแบบสอบถามประมาณค่า มี 2 ชุดด้วยกันคือ

2.1 แบบสอบถามฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดการอบรม ใช้รวบรวมข้อมูลจากผู้เข้าอบรม อาจารย์ และบัณฑิต

2.2 แบบสอบถามฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามเพื่อประเมินผลพฤติกรรม การปฏิบัติงานของบัณฑิต อ.ค.ป. จากผู้บังคับบัญชา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับ เอกสาร ประกอบด้วยสองส่วนดังนี้

3.1.1 เอกสารเกี่ยวกับแผนและนโยบายของการจัดอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาของการฝึกหัดครู

3.1.2 เอกสารหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการฝึกหัดครูพุทธศักราช

2519

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2 ข้อมูลจากแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้คือ

3.2.1 ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยาลัยครู 3 แห่งคือ วิทยาลัยครูพระนคร วิทยาลัยครูจันทระเกษม และวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

3.2.2 นำแบบสอบถามเพื่อสำรวจข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์ และผู้เข้าอบรมระดับปริญญาตรี 2 ปีหลัง จากวิทยาลัยครูทั้ง 3 แห่ง ด้วยตัวเอง

3.2.3 ข้อมูลจากบัณฑิต อ.ค.ป. ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากคณะกรรมการฝึกซ้อมรับพระราชทานปริญญาบัตรของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปี 2527 ของแต่ละวิทยาลัย โดยได้แจกและรวบรวมแบบสอบถามในวันซ้อมใหญ่ ณ หอประชุมของแต่ละวิทยาลัยครู

3.2.4 ข้อมูลจากผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ตามรายชื่อและที่ทำงานของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปี 2527 แยกตามวิทยาลัยครูทั้ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 4.1 วิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแผนและนโยบายของการฝึกหัดครูทางด้าน การจัดการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ
- 4.2 วิเคราะห์เอกสารหลักสูตรของการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519 ในระดับปริญญาตรี 2 ปีหลัง
- 4.3 วิเคราะห์ข้อมูลทางด้านสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามเป็นร้อยละ (Percentage)
- 4.4 วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ในแต่ละข้อกระทง
- 4.5 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดเห็นของผู้เข้าอบรม บัณฑิต และผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต ระหว่างผู้มีอาชีพครูกับอาชีพอื่น โดยใช้ค่าที (t-test)
- 4.6 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดเห็นของผู้เข้าอบรม อาจารย์และบัณฑิต โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way Analysis of Variance) และทดสอบความแตกต่างระหว่างคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe')

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้คือ

1. ทำให้ทราบว่าโครงการจัดอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการมีปัญหาอุปสรรคและจุดเด่น จุดด้อยตรงไหน เพียงใดไม่ว่าจะเป็นเรื่อง หลักสูตรที่เข้าอบรม ผู้เข้าอบรม ผู้สอน และผลผลิตของโครงการ ตลอดจนกระบวนการจัดการอบรม
2. ผลของการวิจัย เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการอบรมได้ทราบ และสามารถนำไปประกอบการพิจารณาในการจัดอบรมบุคลากรทางการศึกษาต่อไป